AN’ANAVIY VA ONLAYN INGLIZ TILI DARSLARINING NATIJAVIYLIGINI SOLISHTIRISH

Ravshanov Muhammadjon Baxtiyor o’g’li
Buxoro davlat universiteti tadqiqotchisi

Qabul qilindi: 26.10.2025
Ko‘rib chiqildi: 27.10.2025
Tasdiqlandi: 28.10.2025

Kalit so‘zlar:
an’anaviy ta’lim, onlayn ta’lim, ingliz tili o‘qitish metodikasi, gibrid ta’lim, interaktiv yondashuv, raqamli texnologiyalar, samaradorlik.

Anotatsiya. Mazkur tezisda ingliz tili ta’limida an’anaviy va onlayn dars shakllarining natijaviyligi chuqur tahlil qilinib, ularning o‘zaro farqli jihatlari, afzalliklari hamda cheklovlari ilmiy nuqtai nazardan yoritiladi. So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar va internet tarmoqlarining keng qo‘llanilishi natijasida ta’lim jarayoni sezilarli darajada o‘zgardi, bu esa ingliz tili o‘qitish metodikasida yangi yondashuvlarni joriy etish zaruratini yuzaga keltirdi. Maqolada an’anaviy ta’lim jarayonining o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi bevosita muloqot, auditoriya muhiti va jonli nutq amaliyoti orqali samaradorlikka erishish imkoniyati tahlil qilinadi. Shu bilan birga, onlayn ta’limning moslashuvchanligi, vaqt va makon cheklovlaridan holiligi, multimediaviy resurslardan keng foydalanish imkoniyatlari ham batafsil o‘rganiladi.

Ключевые слова:
традиционное обучение, онлайн-обучение, методика преподавания английского языка, гибридное обучение, интерактивный подход, цифровые технологии, эффективность.

Аннотация. В данной тезисе проводится углублённый анализ эффективности традиционных и онлайн-уроков английского языка. Рассматриваются их различия, преимущества и ограничения с научной точки зрения. В последние годы широкое внедрение цифровых технологий и интернет-ресурсов существенно изменило образовательный процесс, что обусловило необходимость внедрения новых подходов в методику преподавания английского языка. В статье анализируются возможности достижения эффективности традиционного обучения через непосредственное взаимодействие между преподавателем и студентом, учебную атмосферу и живую языковую практику. Кроме того, подробно изучаются такие особенности онлайн-обучения, как гибкость, независимость от времени и места, а также широкое использование мультимедийных ресурсов.

Keywords:
traditional education, online education, English language teaching methodology, hybrid learning, interactive approach, digital technologies, effectiveness.

Abstract. This thesis provides an in-depth analysis of the effectiveness of traditional and online English lessons, highlighting their distinctive features, advantages, and limitations from a scientific perspective. In recent years, the rapid integration of digital technologies and internet platforms has significantly transformed the educational process, creating the need for new approaches in English language teaching methodology. The study examines how traditional classroom instruction fosters learning efficiency through direct interaction between teacher and student, classroom dynamics, and live language practice. At the same time, the flexibility of online education, its independence from time and location, and the extensive use of multimedia resources are analyzed in detail.

KIRISH. Bugungi globallashuv davrida ingliz tili xalqaro muloqot, fan-texnika, biznes va ta’lim sohalarida eng muhim kommunikativ vositalardan biriga aylangan. Shu sababli ingliz tilini samarali o‘qitish masalasi dunyoning deyarli barcha mamlakatlarida dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. So‘nggi yillarda raqamli texnologiyalar, sun’iy intellekt tizimlari va onlayn ta’lim platformalarining rivojlanishi natijasida ta’lim jarayonida an’anaviy yondashuvlar o‘rnini asta-sekin zamonaviy, interaktiv va raqamli metodlar egallay boshladi. Mazkur jarayon ingliz tili o‘qitish metodikasida yangi imkoniyatlarni ochish bilan birga, mavjud o‘qitish shakllarining samaradorligini qayta baholash zaruratini ham tug‘dirmoqda. An’anaviy ingliz tili darslari o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi bevosita muloqot, auditoriya muhiti va jonli til amaliyotiga asoslanadi. Bu model ko‘p yillik tajriba davomida o‘z samaradorligini isbotlagan bo‘lsa-da, u zamonaviy talabalarning o‘quv ehtiyojlari va raqamli muhitdagi faoliyatiga to‘liq mos kelmasligi mumkin. Aksincha, onlayn ta’limning rivojlanishi vaqt va joy chegaralarini bartaraf etib, o‘quv jarayonini yanada moslashuvchan va interaktiv shaklga keltirmoqda. Shu bilan birga, bu tizimning ham o‘ziga xos cheklovlari mavjud: texnik muammolar, internet sifati, shuningdek, jonli muloqot yetishmasligi o‘quvchilarning til ko‘nikmalariga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli ingliz tili ta’limida an’anaviy va onlayn dars shakllarining o‘zaro samaradorligini ilmiy asosda solishtirish, ularning afzallik va kamchiliklarini tahlil etish, hamda optimal — ya’ni “gibrid” o‘qitish modelini shakllantirish hozirgi davrda metodik jihatdan muhim masala hisoblanadi. Mazkur tadqiqot ana shu yo‘nalishda olib borilgan bo‘lib, u ingliz tili o‘qitish jarayonining turli

shakllarini taqqoslash, ularning ta’lim samaradorligiga ta’sirini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga qaratilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. So‘nggi o‘n yilliklarda ingliz tili o‘qitish metodikasida an’anaviy va zamonaviy (onlayn) o‘qitish shakllarini o‘zaro solishtirishga bag‘ishlangan ko‘plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. C. Richards va T. Rodgers (2001) o‘zlarining “Approaches and Methods in Language Teaching” nomli asarlarida o‘qitish metodlarini tanlashda ijtimoiy muhit, texnologik imkoniyatlar va o‘quvchining psixologik holati muhim omil ekanligini ta’kidlaydilar. Ularning fikricha, samarali til o‘qitish modeli faqatgina metodik tamoyillarga emas, balki o‘quvchi ehtiyojlari va o‘quv muhitiga ham moslashgan bo‘lishi lozim.

Shuningdek, D. Harmer (2015) o‘z tadqiqotlarida onlayn va an’anaviy ta’limning integratsiyasi natijasida “blended learning” (gibrid ta’lim) modeli til o‘rganishda eng samarali yondashuvlardan biri ekanligini ilmiy asoslab bergan. Ushbu modelda o‘quvchilar bir tomondan o‘qituvchi bilan jonli muloqotda bo‘lish, boshqa tomondan esa raqamli vositalar yordamida mustaqil o‘rganish imkoniga ega bo‘ladilar. Mahalliy tadqiqotchilar orasida ham bu mavzu dolzarbligicha qolmoqda. Jumladan, A. Abdurahmonova (2020) ingliz tili ta’limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o‘rni va onlayn ta’limning psixologik hamda metodik afzalliklarini o‘rganib, masofaviy darslarning o‘quvchilarning mustaqil fikrlash va o‘zini nazorat qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyatini ta’kidlagan. Boshqa bir tadqiqotda (Karimova, 2021) esa an’anaviy ta’limning auditoriya muhiti, motivatsiyani shakllantirish va real muloqot imkoniyatlari jihatidan ustunligi qayd etilgan. Ushbu ilmiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy va onlayn darslarning har biri o‘ziga xos didaktik afzalliklarga ega bo‘lib, ularni qarama-qarshi qo‘yish emas, balki ularning ijobiy jihatlarini birlashtirish orqali samarali ta’lim tizimini shakllantirish eng maqbul yechim hisoblanadi. Shu sababli mazkur tadqiqotda ingliz tili o‘qitish jarayonida an’anaviy va onlayn ta’lim elementlarini integratsiyalashgan shaklda qo‘llash metodik asos sifatida tanlangan.

Metodologik asos sifatida ushbu tadqiqotda taqqoslov, tahlil, kuzatuv va intervyu metodlaridan foydalanildi. Dastlab an’anaviy va onlayn darslarning tuzilmasi, o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi muloqot dinamikasi, shuningdek, o‘quvchilarning motivatsiya darajasi kuzatildi. Keyinchalik olingan ma’lumotlar sifat jihatdan (qualitative) va qisman miqdoriy (quantitative) tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, umumiy xulosalar chiqarildi. Mazkur metodologiya ingliz tili ta’limida turli o‘qitish modellari natijaviyligini chuqur tahlil qilish, ularning o‘zaro bog‘liqligini aniqlash va gibrid ta’limning afzalliklarini amaliy jihatdan asoslash imkonini beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR. Olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, ingliz tili o‘qitish jarayonida an’anaviy va onlayn darslarning har biri o‘ziga xos afzallik va cheklovlarga ega bo‘lib, ularning samaradorligi

o‘quvchilarning individual xususiyatlari, motivatsiya darajasi, o‘qituvchining metodik yondashuvi hamda texnologik infratuzilmaning rivojlanganlik darajasiga bevosita bog‘liqdir. Tadqiqot jarayonida 40 nafar bakalavr talabalari ishtirok etgan bo‘lib, ular ikki guruhga bo‘lindi: birinchi guruh an’anaviy darslarda, ikkinchi guruh esa onlayn shaklda ta’lim oldi. Har ikki guruhda o‘quv dasturi, mavzular hajmi va o‘qitish maqsadlari bir xil bo‘ldi.

O‘quv jarayoni yakunida talabalarning bilim darajasi yozma test, og‘zaki nutq mashqlari hamda tinglab tushunish topshiriqlari orqali baholandi. Natijalarga ko‘ra, an’anaviy darslarda tahsil olgan talabalar og‘zaki muloqot ko‘nikmalari va talaffuzda nisbatan yuqori natijalarga ega bo‘lishdi. Bu, asosan, o‘qituvchi bilan bevosita muloqot, auditoriya muhitida fikr almashish va tezkor teskari aloqa (feedback) imkoniyati bilan izohlanadi. Biroq onlayn ta’limda qatnashgan talabalar yozma topshiriqlarni bajarishda, grammatika va lug‘at boyligini mustaqil o‘zlashtirishda sezilarli yutuqlarga erishdilar. Ular o‘z vaqtini mustaqil boshqarish, raqamli resurslardan samarali foydalanish va o‘quv materiallarini qayta ko‘rib chiqish imkoniyatiga ega bo‘ldilar. Shu bilan birga, ba’zi talabalar texnik muammolar, internet sifati yoki motivatsiya yetishmasligi sababli dars jarayonida faol ishtirok eta olmagan.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy ta’lim ijtimoiy muloqot, talaffuz va kommunikativ ko‘nikmalarni shakllantirishda samaraliroq bo‘lsa, onlayn ta’lim mustaqil o‘rganish, texnologik kompetensiya va o‘z-o‘zini rivojlantirishda yuqori natijalarni ta’minlaydi. Shu asosda gibrid ta’lim modeli — ya’ni an’anaviy va onlayn ta’lim elementlarini uyg‘unlashtirgan yondashuv — eng maqbul variant sifatida tavsiya etiladi. Gibrid yondashuvda darslarning bir qismi auditoriyada o‘tkazilib, tilning kommunikativ jihatlari mustahkamlanadi, qolgan qismi esa onlayn platformalarda mustaqil o‘rganish, interaktiv mashqlar va multimedia vositalari orqali chuqurlashtiriladi. Bunday tizim talabalarda nafaqat til ko‘nikmalarini, balki axborot texnologiyalaridan foydalanish, tanqidiy fikrlash va o‘zini baholash qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Shuningdek, o‘qituvchilarning so‘rovnoma natijalari ham bu fikrni tasdiqlaydi: respondentlarning 82 foizi gibrid ta’lim an’anaviy darslarga nisbatan samaraliroq ekanligini, 76 foizi esa bu usul talabalarning motivatsiyasini oshirganini qayd etgan. Umuman olganda, tadqiqot natijalari ingliz tili o‘qitishda innovatsion texnologiyalarni an’anaviy metodlar bilan uyg‘unlashtirish o‘quv jarayonini yanada samarali, moslashuvchan va o‘quvchi markazli qilishini ko‘rsatadi. Bu esa, o‘z navbatida, til o‘qitish metodikasida sifat jihatidan yangi bosqichni boshlab beradi.

Diagramma tavsifi:

An’anaviy va onlayn ingliz tili darslarining natijaviylik ko‘rsatkichlari (foizda)

O‘rganilgan ko‘nikma turi	An’anaviy dars (%)	Onlayn dars (%)
Og‘zaki nutq (Speaking)	85%	70%
Tinglab tushunish (Listening)	78%	74%
Yozma savodxonlik (Writing)	73%	81%
Grammatik bilim (Grammar)	69%	84%
Lug‘at boyligi (Vocabulary)	75%	79%
Umumiy samaradorlik	76%	78%

Diagramma tahlili:

Diagrammadan ko‘rinib turibdiki, an’anaviy darslar og‘zaki muloqot va talaffuz (Speaking, Listening) bo‘yicha yuqori natijalarni ko‘rsatgan. Aksincha, onlayn ta’lim yozma ishlar, grammatika va mustaqil lug‘at o‘zlashtirishda ustunlik qilgan.

Bu esa o‘qitish uslubining turiga qarab til kompetensiyalarining shakllanishida farqlar mavjudligini tasdiqlaydi.

Natijada, gibrid ta’lim modeli — har ikki yondashuvning kuchli tomonlarini uyg‘unlashtirgan holda — eng maqbul variant sifatida taklif etiladi.

XULOSA. Yuqoridagi tahlillar asosida shuni ta’kidlash mumkinki, zamonaviy ta’lim tizimida ingliz tili o‘qitish jarayonining samaradorligi ko‘p jihatdan tanlangan dars shakli, o‘qituvchining metodik mahorati hamda o‘quvchilarning faolligiga bog‘liqdir. Tadqiqot natijalari ko‘rsatadiki, an’anaviy dars shakli tilni amaliy qo‘llash, jonli muloqot va talaffuzni shakllantirishda yuqori samaradorlikka ega. Bunda o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi bevosita aloqa, auditoriya muhiti hamda og‘zaki nutq faoliyatining ustuvorligi muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi. Shu bilan birga, onlayn ta’lim shakli talabalarga mustaqil ishlash, raqamli manbalardan foydalanish, o‘qish va yozish ko‘nikmalarini rivojlantirishda keng imkoniyat yaratadi. Uning moslashuvchanligi, vaqt va makon cheklovlaridan holiligi, turli multimedia vositalari bilan boyitilganligi bu tizimning afzalliklari sirasiga kiradi.

Biroq har ikki shaklning o‘ziga xos kamchiliklari ham mavjud: an’anaviy darslarda individual yondashuvni ta’minlash murakkab bo‘lsa, onlayn darslarda ishtirokchilar orasidagi jonli muloqot yetarli darajada shakllanmasligi mumkin. Shu sababli, eng maqbul yondashuv sifatida gibrid ta’lim modelini — ya’ni an’anaviy va onlayn darslarning integratsiyalashgan shaklini — qo‘llash tavsiya etiladi. Gibrid model o‘quv jarayonida interaktivlikni oshirish, o‘qituvchining pedagogik nazoratini saqlagan holda talabaning mustaqilligini qo‘llab-quvvatlash, shuningdek, innovatsion texnologiyalar orqali til ko‘nikmalarini chuqurlashtirish imkonini beradi. Bu yondashuv o‘z navbatida ingliz tili ta’limining samaradorligini oshirish, o‘quvchi markazli ta’limni rivojlantirish hamda milliy ta’lim tizimini xalqaro standartlarga yaqinlashtirishda muhim o‘rin tutadi. Shunday qilib, olingan ilmiy natijalar ingliz tili o‘qitish metodikasida

zamonaviy texnologiyalarni an’anaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg‘unlashtirish istiqbollari borasida muhim xulosa va amaliy tavsiyalar beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ахмедов, Б. (2021). *Ingliz tili o‘qitishda zamonaviy texnologiyalar va interaktiv metodlarning o‘rni.* — Toshkent: O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti nashriyoti.

2. Karimova, N. (2020). *Onlayn ta’lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanishning samaradorligi.* — “Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar” jurnali, №3, 45–52-betlar.

3. Mukhitdinova, M. (2022). *An’anaviy va masofaviy ta’limni integratsiyalash orqali chet tillarini o‘qitish samaradorligini oshirish.* — “Filologiya masalalari” ilmiy jurnali, №4, 67–73-betlar.

4. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching.* — Cambridge: Cambridge University Press.

5. Harmer, J. (2015). *The Practice of English Language Teaching.* — Harlow: Pearson Education.

6. Kukushkina, O. V. (2020). *Сравнительный анализ эффективности традиционного и дистанционного обучения иностранным языкам.* — “Современные проблемы науки и образования”, №6, 102–108.

7. Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2013). *Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines.* — San Francisco: Jossey-Bass.

8. Selwyn, N. (2016). *Education and Technology: Key Issues and Debates.* — London: Bloomsbury Academic.

9. Zokirova, D. (2021). *Raqamli pedagogika sharoitida ingliz tili o‘qitishning metodik asoslari.* — “Oliy ta’limda innovatsiyalar” ilmiy jurnali, №5, 58–63-betlar.

10. Warschauer, M. (2010). *Inviting Change in Language Education through Technology.* — *Language Learning & Technology*, Vol. 14(2), pp. 5-11.